

Avaluació d'impactes subjectius del Fons 0-16 en la vida quotidiana d'infants, adolescents i les seves famílies

→ Resum executiu

Març 2020

institut
infància i
adolescència

INSTITUT D'INFORMACIÓ I D'ANÀLISI SOCIAL

- 1** | **Marc institucional**
- 2** | **Objectius de l'avaluació i metodologia**
- 3** | **Context de pobresa material dels infants i Fons 0-16**
- 4** | **20 troballes relatives als impactes del Fons 0-16 en la vida quotidiana d'infants, adolescents i les seves famílies; i valoracions de la gestió de l'ajut**
- 5** | **En síntesi**
- 6** | **14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16 i 5 propostes per a un major compromís amb la infància i l'adolescència a la ciutat**

1

Marc institucional

Informe realitzat per:

Institut Infància i Adolescència de Barcelona – Institut d'Estudis regionals i Metropolitans de Barcelona (IIAB-IERMB)

Per encàrrec de:

Ajuntament de Barcelona

Amb l'assessorament de:

GRAFO-UAB

En el marc del programa municipal **Observatori 0-17 BCN**

Equip:

Miryam Navarro (recerca)

Maria Truñó (direcció 2018-2019)

Laia Pineda (direcció 2019-2020)

Il·lustracions: Peter-Sandor Nagy

2

Objectius i metodologia

3 objectius:

- 1 Aprofundir en la **millor comprensió dels usos, les necessitats, les vivències positives i/o negatives i possibles resistències** al voltant del Fons 0-16¹ en la vida quotidiana de la infància i l'adolescència perceptores, i de les seves famílies.
- 2 **Identificar la percepció de millora del seu benestar en un sentit material i relacional incorporant les perspectives pròpies dels nois i noies** com a informants imprescindibles, així com dels adults de les seves famílies i també dels i les professionals de l'IMSS.
- 3 **Formular propostes de millora concretes**, partint de les evidències generades, per orientar la política de rendes amb perspectiva d'infància de cara a posteriors convocatòries del Fons 0-16.

¹ Fons 0-16 és l'abreviació per referir-nos al *Fons extraordinari d'ajuts d'urgència social a les famílies amb infants fins als 16 anys de Barcelona*.

Metodologia, accés al camp i a la mostra (I)

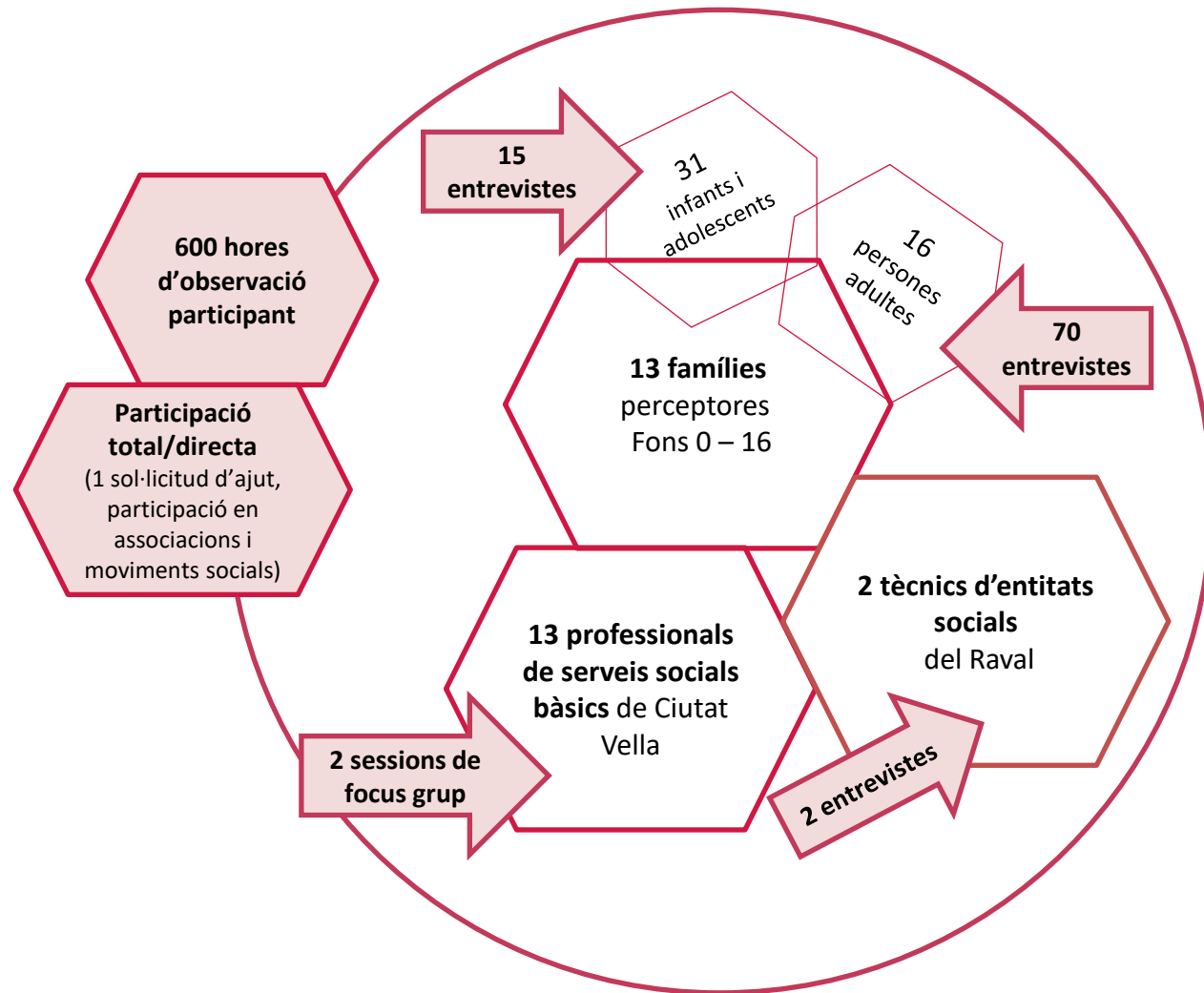
Univers poblacional de caràcter significatiu. Informació de 62 persones

Ciutat Vella:

2n districte en població receptora del Fons 0-16. Sense interferència del projecte B_Mincome

Accés:

- Direcció de Serveis d'Atenció Social, Territorial i Comunitària i Direcció Territorial de Serveis Socials Ciutat Vella
- Observació de camp (especialment amb els infants i adolescents)

Metodologia, accés al camp i a la mostra (II)

Tècnica	Població	Període	Territori	Resultats
Anàlisi de documentació	Convocatòria oficial Recerques Fons 0-16	Febrer- abril 2018	Ciutat	12 documents
Observació Participant	Veïns i veïnes del Gòtic i Raval Petita infància de 0 a 5 anys	Març- novembre 2018	.-Carrer al Gòtic i al Raval .-3 centres SS.SS .-2 centres EAIA .-1 Oficina de Prestacions Socials i Econòmiques .-5 Llars d'infància beneficiària	600 hores
Participació total	Veïnat Ciutat Vella	Març-agost 2018	Ciutat Vella	1 Sol·licitud Fons 0-16 4 Associacions 5 Moviments socials 10 Sessions FotoVeu Gòtic
Focus Group	Treball social SSB bàsics Educació Social SSB bàsics Treball social EAIA Educadora social EAIA Treball social comissió social Centre educatiu Social APC	Maig- Octubre 2018	Barceloneta Casc Antic Gòtic Raval Nord Raval Sud	2 sessions amb 13 professionals de serveis socials bàsics 1 home 12 dones
Entrevistes semiestructurades	Persones adultes de les famílies :	Juliol- novembre 2018	Gòtic Raval Nord Raval Sud Casc Antic	87 entrevistes: 13 mares 2 pares 1 germana 2 tècniques d'entitats
Entrevistes Joc Simbòlic (Jos seriós)	Infants i adolescents famílies	Octubre- novembre 2018	Gòtic Raval Nord Raval Sud Casc Antic	15 entrevistes directes amb infants 11 relats dels pares i mares 5 observacions petita infància 13 nenes / 18 nens 18 infants /13 adolescents

3

Context de pobresa material i Fons 0-16

- ▶ La pobresa infantil no és un fenomen conjuntural que s'expliqui per la crisi (2008-2013), sinó un **enorme problema social** fruit del dèficit històric en **transferències socials a les famílies amb fills** (Catalunya: 0,8 % PIB –tres vegades menys que la UE-; Espanya: 1,3 % PIB; UE 2,4 %)³
- ▶ El **30,8 % de la població de 0 a 17 anys de Barcelona està en risc de pobresa i/o exclusió social**, segons l'indicador europeu multidimensional AROPE (molt similar a les taxes catalana i espanyola i 6 pp per sobre de la mitjana europea del 24,4 %)⁴

Entre els infants i adolescents de Barcelona s'estima que⁵...

72.300 viurien per sota el llindar de la pobresa moderada (29,5 %)

20.800 viurien en situació de risc de pobresa severa (8,5 %)

13.200 viurien en situació de pobresa extrema 5,4 %

³ Font: Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (2019): [Indicadors Socioeconòmics i Laborals 136](#). CTESC, Generalitat de Catalunya.

⁴ Font: Informe de [Dades Clau d'infància i adolescència a Barcelona 2018](#). Ajuntament de Barcelona i Institut Infància i Adolescència de Barcelona (IIAB).

⁵ Font: Estimació de l'IIAB a partir de l'informe [Pobresa i infàncies desiguals a la ciutat de Barcelona 2016-2017](#) (Ajuntament de Barcelona- IERMB) i de les dades del Padró a 1 de gener del 2017.

Principals causes:

1. **Dèficit històric en protecció social a les famílies amb infants:** a Catalunya i Espanya és baixa i poc eficaç en el marc europeu. Després de transferències socials, la pobresa infantil severa a Catalunya passa del 19,1 % al 15 % (-21,2 pp), mentre que per la gent gran passa del 73,6 % al 4,0 % (-94,5 pp)⁶.
2. **Desinversió i retallades selectives** en serveis i prestacions públiques en conjuntura de crisi, que no es recuperen de manera significativa després de la crisi.
3. **Baixos ingressos per la precarietat laboral:** la situació de baixos ingressos pel treball remunerat creix 6 pp del 19,1 % (2011) al 25,4 % (2017), en llars amb infants i adolescents a càrrec⁷.
4. **Sobrecàrrega de despeses d'habitatge:** un 15,2 % dels infants viuen en llars que pateixen sobrecàrrega de despeses d'habitatge (dediquen més del 40 % de la renda familiar a les despeses d'habitatge)⁸.

La infància és l'etapa vital més vulnerada i amb major disparitat interna pel que fa a les privacions materials i les desigualtats en la renda:

- **entre els mateixos infants:** el 10 % més ric té 10 vegades més que el 10 % més pobre.
- **entre els infants i altres grups d'edat:** 29,5 % de pobresa moderada entre infants, 20,8 % persones adultes i 16,5 % la gent gran.
- **entre els districtes de la ciutat:** 56,2 % infants tenen més d'una privació a Ciutat Vella, per 11,3 % dels infants de Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi.⁹

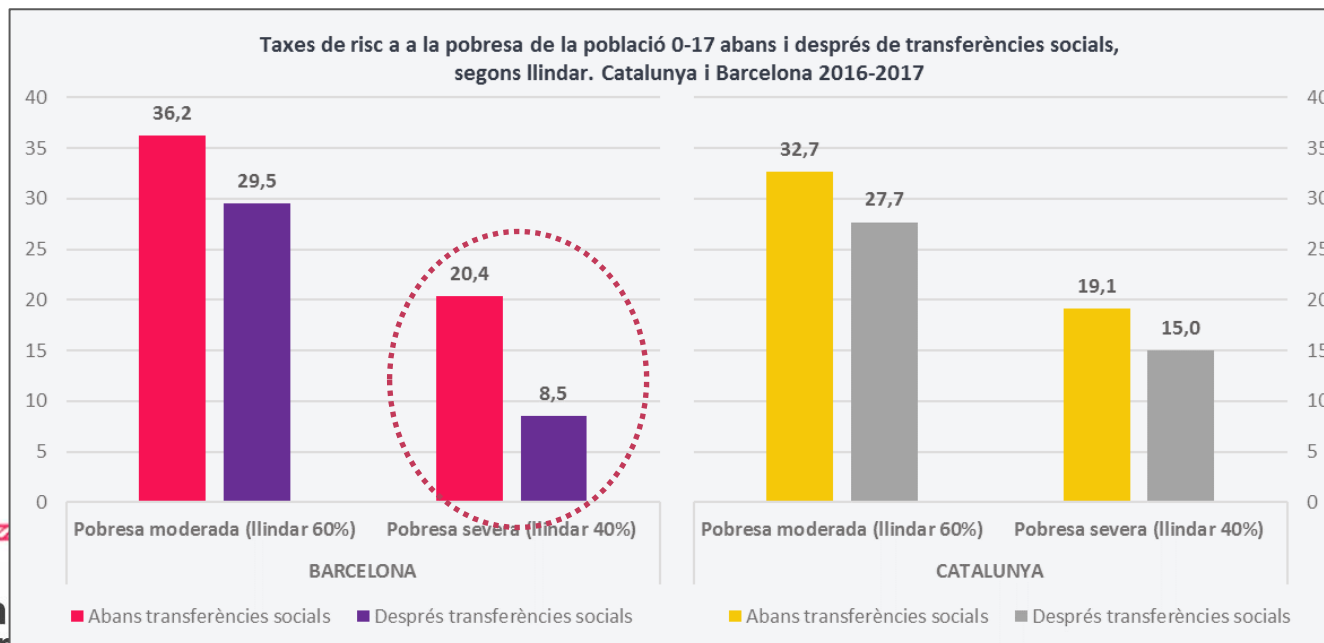
Quin és l'impacte del Fons 0-16 en la reducció de la pobresa material?

El Fons 0-16 contribueix de forma important, juntament amb la resta d'ajuts d'emergència (lleure, material i activitats escolars, alimentació...) i altres transferències socials, en la reducció de les situacions de pobresa material infantil més greus a la ciutat:

- La pobresa infantil severa es redueix a més de la meitat: del 20,4 % abans de transferències socials i ajuts d'urgència es passa al 8,5 % (11,9 pp)

A més marca la diferència amb Catalunya, on l'impacte de les transferències socials sobre les taxes de pobresa infantil és menor:

- La reducció de la pobresa infantil és menor a Catalunya, especialment en la pobresa severa: mentre que a Barcelona es redueix 11,9 pp (del 20,4 al 8,5 %), a Catalunya es redueix només 4,1 pp (del 19,1 al 15 %) |

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Sistema Integral d'Indicadors d'Infància i Adolescència a Barcelona (SIIAB), Institut Infància i Adolescència de Barcelona. Dades de les Estadístiques Metropolitanes de Condicions de Vida 2016-2017 (IERMB).

Què és el Fons 0-16?

És un **ajut extraordinari** que concedeix l'Ajuntament de Barcelona a famílies en situació de vulnerabilitat per cobrir les **necessitats bàsiques de subsistència** d'infants i/o adolescents **de 0 a 16 anys**.

És una **mesura de política pública local complementària**, en forma d'ajut d'urgència social per cobrir, específicament, les necessitats dels infants i adolescents.

Identifica l'**infant com a subjecte amb dret** a percebre l'ajut, ja que n'és el titular, malgrat que la seva gestió sigui responsabilitat de la persona adulta sol·licitant

criteris per accedir-hi (convocatòria 2018)

- Disposar d'una **valoració social acreditativa** (usuàries en seguiment per part dels Serveis Socials de Barcelona, amb expedient obert abans del 31 de desembre de 2017).
- Tenir un **nivell de renda que no superi els límits econòmics** d'ingressos mínims que estableix la normativa de l'ajut.
- **Estar empadronats** (sol·licitant i beneficiaris) a la ciutat de Barcelona a data de 31 de desembre de 2016.

Dotació

- Els ajuts es donen per un màxim de **9 mesos** en tots els casos.
- Famílies amb **un fill o filla: 100 €** al mes.
- Famílies amb **dos fills o filles: 175 €** al mes.
- A partir del tercer fill/a i **successius: afegir 50 €** més al mes per cada infant.
- Famílies **monoparentals: 100 € més** per família al mes.
- Les persones beneficiàries tindran **concedit d'ofici el 100 % de la beca extraordinària de menjador escolar** de P3 a 4t d'ESO.

4

20 troballes relatives a...

I. Impactes del Fons 0-16 en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

A.- Impacte global en les condicions de vida, les estratègies i l'organització de l'economia domèstica de les famílies

B.- Impactes en el benestar dels nens, nenes i adolescents

C.- Impactes en el benestar de les seves famílies

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16 (convocatòria 2018)

D.- Valoració global del Fons 0-16

E.- Criteris d'accés de la convocatòria

F.- Procediment

I. Impactes del Fons 0-16 en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

A.- Impacte global en les condicions de vida, les estratègies i l'organització de l'economia domèstica de les famílies

1.- El Fons 0-16 impacta molt positivament en la millora de les condicions de vida dels infants i adolescents en situació de pobresa, millora la capacitat d'autogestió de l'economia domèstica i les condicions de vida dels infants i adolescents.

“Faig una gran compra de menjar, congelo carn, congelo peix, saps, tot. Vale, ja tinc això cobert. L'altre mes només hauré de comprar fruita, verdura i aleshores gastaré menys en menjar. M'ho gasto en calçat i ulleres. Vale. En comptes de gastar-me 200, el mes que ve me'n gasto 125 i els altres me'ls guardo pel setembre pagar la matrícula. Saps què vull dir? Jo m'ho vaig administrant i vaig guardant”. Tanit (43 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

A.- Impacte global en les condicions de vida, les estratègies i l'organització de l'economia domèstica de les famílies

2.- El Fons 0-16 fomenta l'empoderament en la presa de decisions dels pares i mares amb relació a la vida quotidiana dels seus fills i filles

“El Fons ha estat com un cop d'aire fresc en la meva vida”. Aina (39 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

A.- Impacte global en les condicions de vida, les estratègies i l'organització de l'economia domèstica de les famílies

3.- La vinculació del Fons 0-16 amb la beca extraordinària de menjador del 100 % es valora molt positivament perquè millora l'alimentació, la salut i l'entorn educatiu als migdies i suposa una optimització de recursos econòmics i de temps i alleugereix preocupacions de la família.

“Tengo la nevera llena, y cubierto el comedor del colegio. Mis hijos se sienten como los demás”. Mónica (46 anys)

“Cuando se acaba, que se acaba rápido, vamos haciendo lo que podemos, pero por lo menos están en el comedor y eso alivia muchísimo, sobre todo para ellos, que allí comen muy bien. Es muy bueno”. Nawa (30 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

B.- Benestar dels infants i adolescents

4.- Les nenes, els nens i adolescents expressen que ara estan millor que abans i tenen una consciència clara de la difícil situació econòmica a casa.

“La meva mare fa coses més riques ara, abans menjàvem sempre el mateix, quin rotllo, menys al cole, oi que sí mama? Ahora abres los armarios y hay mogollón de cosas” Kim (14 anys)

“Ara puc fer més coses que abans”. Luna (12 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

B.- Benestar dels infants i adolescents

5.- Entre infants i adolescents perceptors del Fons 0-16 preval el valor que es dona a les necessitats bàsiques i a la cura dels membres de la família per damunt dels desitjos.

Una vegada cobertes les necessitats que per a ell són importants, davant la pregunta: “alguna cosa més?” el nen mou les espatlles en senyal de “no sé”. Es para a pensar, en un paper dibuixa una guardiola. La mare pregunta: “una guardiola?” (riu). “Ho guardem?” [...] Sí, per a la casa”. Oriol (6 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

B.- Benestar dels infants i adolescents

6.- Rebre el Fons 0-16 genera una sensació de major igualtat en l'accés a oportunitats educatives, dins i fora de l'escola, i possibilita fer activitats que són percebudes per les famílies com oportunitats clau pels infants per créixer en entorns més segurs, positius i normalitzats. També millora les seves expectatives futures i reforça el sentit de seguir estudiant.

“Los míos van al Xamfrà, que es una escuela de música muy buena. Allí conocen otra gente, otro ambiente. ¡Es que Raval es mucho Raval!, y la música es algo muy bueno. Salen del barrio, y dan conciertos y se siente importantes.

La mayor hace muchos conciertos, le encanta, se siente una más”. Carla (32 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

C.- Benestar de les seves famílies

7.- El Fons dignifica, augmenta l'autoestima i permet socialitzar des del consum en circuits normalitzats i normalitzadors no vinculats amb l'exclusió social, i arrelant les estratègies de subsistència a la xarxa comercial de proximitat.

“Per mi, el que és bàsic és que em va permetre haver de deixar d’anar cada quinze dies a l’església a demanar menjar, perquè jo anava cada quinze dies a l’església a demanar menjar! Vaig anar-hi dos anys. Tu saps el que és anar amb el carro a fer cua? Havies d’anar-hi dues hores abans perquè hi havia fileres de carros, i de vegades hi anava amb la nena, que no pots evitar-ho... Això per mi va ser... pufff, lo más!”. Aina (39 anys)

“Aparte de lo que es la tarjeta, de lo que te paga, como ya me conocen yo tengo una red de soporte [...] la tarjeta la uso muchas veces para esto, que dejo una cuenta en la carnicería y cuando me llega la tarjeta, pago la cuenta. En el barrio, yo con el butano no tengo ningún problema. El butanero me deja la bombona y sabe que vuelve el día 25 y le pago. En la carnicería igual, en la farmacia, en la tocinería, en la pollería y el horno. La Luna pasaba a buscar los bocadillos, la merienda, y luego yo pasaba y pagaba después con la tarjeta. Esto es lo importante. Si no fuera por el barrio yo no podría vivir”. Olga (50 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

C.- Benestar de les seves famílies

8.- L'ajut del Fons 0-16 relaxa el clima familiar i permet créixer i conviure en un entorn amb menys tensió.

“Me encanta escuchar discos con mi madre, tumbadas en el suelo del salón. Ahora podemos hacerlo más que antes [...], y además se enfada menos” (mira la seva mare esperant una reacció). Noa (8 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

C.- Benestar de les seves famílies

9.- Rebre l'ajut del Fons 0-16 allibera temps a les persones adultes de les famílies, que poden dedicar a tasques de cura dels infants, cursos de formació i a la cerca de feina, cabdal des de la perspectiva de gènere, la igualtat d'oportunitats de les mares i la feminització de la pobresa.

“Yo dejé de trabajar cuando me quedé embarazada. Me dediqué a criar a los niños durante 12 años, y a llevar las cuentas de la galería de arte de mi marido, soy experta en finanzas, comunicación y arte. Pero el divorcio no sólo me ha destrozado anímicamente sino que me ha dejado en la calle, sin nada. Con cincuenta años tengo que empezar de cero, sin casa y sin trabajo. Desde servicios sociales me están ayudando mucho”. Sabrina (50 anys)

I. Impactes en la vida quotidiana dels infants, adolescents i les seves famílies

C.- Benestar de les seves famílies

10.- Les famílies viuen amb cert estigma que el Fons 0-16 estigui condicionat a ser ateses pels serveis socials municipals.

“Ellos no saben nada. Bueno, la Sara, la de 18, sí, es con la que hablo, pero los niños no saben nada, no les explico, cuando me preguntan les digo que no hay, pero ellos tampoco preguntan”. Fátima (37 anys)

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

Nota important:

A banda dels impactes de la mesura en la vida quotidiana dels infants i els adolescents (l'objectiu principal de la recerca), el treball de camp ha permès recollir les valoracions de les famílies respecte a múltiples aspectes de gestió del Fons 0-16. Cal contextualitzar aquestes consideracions en la convocatòria de l'any 2018, i en el fet que venen marcades per un context de reducció, per segon any consecutiu (2017 i 2018), de la partida del Fons 0-16, que obligava a revisar les mesures d'assignació i es concretava amb un nombre major de denegacions respecte a convocatòries anteriors. Un context que ajuda a comprendre les percepcions d'injustícia i indefensió manifestades per de famílies a les quals se'ls va denegar el Fons i que han estat molt presents a les entrevistes.

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

D.- Valoració global del Fons 0-16

11.- Les famílies beneficiàries valoren molt positivament el Fons 0-16 en el mapa d'ajuts econòmics perquè és l'única ajuda adreçada nominalment a la infància i l'adolescència (que són els titulars de l'ajut), i destaquen la facilitat en la sol·licitud. Tanmateix assenyalen els canvis a pitjor entre la convocatòria del 2017 i la del 2018 (reducció de les transferències de 12 a 9 mesos i reducció de les quantitats percebudes a partir del 2n fill/a). Independentment de l'import de l'ajuda, les famílies beneficiàries destaquen la importància de comptar amb ingressos fixos, que donen seguretat econòmica, i que són integrats ràpidament en les estratègies econòmiques de la unitat domèstica.

“Es una barbaridad..., sé gestionar. Pero mira, a veces en el negocio es diferente que en la familia. En la familia hay una cosa que se llama sentimiento. Tienes que tener un fondo para eso, para los sentimientos. [...] Yo a mis hijos les digo que escriban la carta a los reyes. En mi casa los reyes este año vienen en agosto. Lo que solemos hacer es comprarles lo que necesitan, pero también les dejamos que elijan algo que les guste, porque así también se sienten más niños. Cuando llega [el Fondo] vamos todos juntos a comprar [ríe]. Es una fiesta [ríe]”. Adam (42 anys)

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

D.- Valoració global del Fons 0-16

12.- Tanmateix, s'observa com, en general, les famílies beneficiàries desconeixen el sentit i característiques del Fons 0-16 com a ajut extraordinari d'emergència social limitat en el temps i complementari a rendes i prestacions de les administracions públiques competents (Estat, Generalitat) que implica – entre altres- una assignació econòmica variable a cada convocatòria. Aquest desconeixement genera incertesa i perplexitat entre les famílies, així com la percepció de ser tractades injustament quan el Fons 0-16 els és denegat.

“El gasto está ahí, tengas o no tengas el dinero. Pido dinero prestado a mis padres, a mis amigos, muchas veces vienen las ayudas y cuando llega tengo que devolverlo a gente que le he pedido, entiendes? Esta tarjeta no, pero tengo la ayuda de minusvalía de mi hijo, y saco directamente 100 € para pagar a mi padre o dinero que debo, y es una agonía, es una tras otra, una tras otra”. Adam (48 anys)

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

E.- Criteris d'accés de la convocatòria

13.- Les famílies beneficiàries del Fons 0-16 es mostren confuses i es queixen de la manca de transparència en els requeriments de la convocatòria del 2018, en especial respecte al requisit de la valoració social de necessitat. Aquesta confusió genera descontentament entre les famílies i desvirtua la rellevància d'una mesura de política pública d'infància com és el Fons 0-16.

“Sembla que aquest any hagin dit: 'avui els donem l'ajuda als qui tinguin samarreta blanca', i dius: 'Però si ningú m'ha dit que cal venir amb samarreta blanca?'. 'Ah, ho sento, haver portat samarreta blanca'. Però, jo com dono menjar a la meva filla?”. Alma (57 anys)

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

F.- Amb relació al procediment (ponderacions)

14.- Per obtenir la valoració social de necessitat a la convocatòria de l'any 2018 cal ser usuari de serveis socials municipals en seguiment durant tot l'any anterior a la convocatòria (tenir l'expedient obert en el moment de la sol·licitud del Fons 0-16). Aquest requisit genera diversitat de posicions i contradiccions entre els i les professionals, per les dificultats en el seu compliment per part de moltes famílies que l'any 2017 van percebre el Fons 0-16 i perquè ha suposat que a moltes famílies en seguiment des d'entitats socials o amb l'expedient tancat als serveis socials municipals, se'ls denegué l'ajut en la convocatòria 2018.

“Han quedat fora totes les mares que estan a les fundacions que estan fent el seguiment social, sobretot en aquest barri (Raval), i que són reconegudes per l'Ajuntament, perquè, a més reben diners de l'Ajuntament perquè continuïn la seva labor”. Alma (57 anys)

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

E.- Criteris d'accés de la convocatòria

15.- Entre les famílies beneficiàries es percep un greuge comparatiu en els imports rebuts per les famílies monoparentals i els que perceben les famílies biparentals nombroses (des del 2017 la condició de família monoparental dona dret a percebre 100 € mensuals addicionals).

“Con tres, con cuatro, con cinco hijos, tienes más gastos y necesitarás más ayuda que las que sólo tienen un hijo. ¿Entonces, a las que son monoparentales o sólo tienen un hijo le están dando más dinero que a la que tienen tres, cuatro o cinco? Esto no era así el año pasao, no era así, se cobraban 100 euros por niño. Lo que le estáis quitando a las familias grandes, se lo estáis dando a la familia pequeña”. Sandra (42 anys)

👉 L'avaluació del Fons 0-16 (convocatòries 2017-2018) feta per Ivàlua¹⁰ suggereix incloure en el còmput de la renda, la renda dels dos progenitors o tutors en cas de custòdia compartida i modular l'ajut específic per a unitats familiars monoparentals d'acord amb la renda o substituir-lo per un tractament privilegiat en el còmput de la renda.

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

F.- Amb relació al procediment (ponderacions)

16.- Les famílies perceben com a incoherent el dret individual de l'infant a rebre l'ajut i la minoració de la quantia als segons fills/es i posteriors (novetat de la convocatòria 2018).

“Per a mi tots els meus fills valen el mateix. Si l'ajuda és per al nen, no és per a la família, per què donen més al primer que al tercer? [...] El més gran li diu als petits, tu només tens 50€”. Ibrahim (48 anys)

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

F.- Amb relació al procediment (ponderacions)

17.- Tant professionals com famílies expressen que el Fons 0-16 allibera indirectament de part de les càrregues econòmiques i estrès emocional que suposa l'elevada inversió destinada a l'habitatge a Barcelona, i manifesten que mesurar la renda familiar disponible sense contemplar les despeses vinculades amb l'habitatge no permet capturar de forma adequada les realitats d'empobriment de les famílies amb infants.

“Estoy hablando de mujeres que no tienen una casa de protección oficial como yo, que yo pago 280 de casa, que en un momento dado, ¡ya ves tú!, de 600 € mucha alternativa no te da. Mucha alternativa no te dará pero hay gente que está pagando 400 y 500 € con alquileres antiguos y que les están desahuciando. ¡Y que van todas a la calle! ¡Desesperadas! Cielo, desesperación total y absoluta”. Alma (57 anys)

👉 L'avaluació del Fons 0-16 (convocatòries 2017-2018) feta per Ivàlua¹¹ inclou, entre les seves recomanacions, harmonitzar els criteris d'estimació de la renda amb els d'altres ajuts adreçats a la infància (especialment els ajuts de menjador) i/o incloure altres elements en el càlcul de la renda familiar.

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

F.- Amb relació al procediment (denegacions)

18.- Hi ha percepcions d' indefensió administrativa per part de les famílies quan els és denegat el Fons 0-16 per motius diversos: a) no tenir informació prou clara sobre com complir amb els requeriments del Fons 0-16 b) afectació de la denegació del Fons en l'adjudicació d'altres ajuts (per no perdre la beca menjador calia fer una doble sol·licitud (a l'Institut Municipal de Serveis Socials via Fons 0-16 i a les convocatòries ordinàries del Consorci d'Educació de Barcelona)*.

“¡Porque yo estoy a punto de denunciarlo!

¡Porque tú tienes que informar, porque son tarjetas de emergencia para la infancia!

En julio del 17 salíamos con la tarjeta pero ahora te dicen que si

no tienes un año de seguimiento entero con servicios sociales ya no tenemos derecho.

Te estoy hablando de medio barrio que queda fuera”. Ana (52 anys)

() La convocatòria del 2019 ha resolt aquesta disfunció.*

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

F.- Amb relació al procediment (denegacions)

19.- Hi ha desconcert al voltant de l'algoritme aplicat en la convocatòria de 2018 que genera percepcions d'injustícia i augmenta l'angoixa de les famílies amb infants i adolescents a càrrec que temen perdre un ajut que per a elles és molt important.

“No sé qué haríamos sin la tarjeta, no sé qué haríamos”. Aisha (42 anys), mare de la Montserrat (25 anys), en Said (23 anys), la Magdalena (21 anys), l'Isis (12 anys) i l'Elias (8 anys).

II. Valoracions de la gestió del Fons 0-16

F.- Amb relació al procediment (usos)

20.- Les famílies beneficiàries demanen més informació (tant pels beneficiaris com pel comerç de proximitat) sobre els usos que poden fer de la targeta moneder on reben l'ajut del Fons 0-16. També demanen més mecanismes de seguiment de la despesa per evitar usos indeguts.

“La verdad es que la gente que la usa mal nos hace mucho daño, porque eso es en lo que se fija la gente. Tendrían que ponerle un PIN, un código, para que si alguien la usa mal sepas quien es y se la quiten para siempre, porque nos hace mucho daño la verdad”. Gemma (46 anys)

☞ *En l'actualitat la targeta solidària (en la qual, a banda del Fons 0-16, ara s'hi bolcaran altres ajuts d'emergència que percebin les famílies) és operativa a tots els comerços on es pugui pagar amb datàfon (amb excepció d'alguns productes restringits) i s'inclou la possibilitat d'accedir a comerços d'ortopèdia, oftalmologia o odontologia no coberts per la seguretat social.*

5

En síntesi (I)

IMPACTES DEL FONS 0-16 EN LA LLUITA CONTRA LA POBRESA MATERIAL

- El Fons 0-16 (juntament amb altres ajuts d'urgència i transferències socials) té un **impacte indiscutible en la reducció de la pobresa material severa**: a Barcelona, després de transferències socials, la pobresa severa es redueix a més de la meitat (20,4 % al 8,5 %) mentre que a Catalunya només baixa 4,1 pp (de 19,1 % al 15,0 %) ¹².
- L'evolució de les taxes de pobresa material més greus (severa i extrema) ens indiquen que **el Fons 0-16 resol bé el seu objectiu**, atès que beneficia els infants i adolescents que pateixen els nivells de pobresa més intensos. La intensitat de la pobresa dels infants beneficiaris es redueix en un 22,2 % (si estan en situació de pobresa severa) i en un 9,6 % (si la situació de pobresa és moderada) ¹³.

En síntesi (II)

IMPACTES DEL FONS 0-16 EN LA LLUITA CONTRA LA POBRESA RELACIONAL I EMOCIONAL

Més enllà de les millores en els nivells de pobresa material, i el fet que s'arriba als infants i adolescents que pateixen major intensitat en la pobresa (població diana), cal **destacar els impactes intangibles del Fons 0-16 en aspectes que l'anàlisi quantitativa no aconsegueix capturar**, però que en canvi són molt importants en les vides dels infants i les seves famílies:

- Les famílies destaquen la importància de comptar amb **ingressos regulars** que els donen més **seguretat econòmica**, i més **capacitat d'autogestió** de l'economia domèstica.
- Dignifica i augmenta l'**autoestima de les famílies beneficiàries** ja que la targeta moneder els permet socialitzar des del consum en **circuits normalitzats** (i no de beneficència), gràcies a l'estabilitat econòmica que els proporciona el Fons 0-16.
- A més, **allibera temps als adults** per dedicar-lo a tasques de **cura dels infants**, cursos de formació i a la cerca de feina (d'especial importància en la lluita contra la feminització de la pobresa).

En síntesi (III)

IMPACTES DEL FONS 0-16 EN LA LLUITA CONTRA LA POBRESA RELACIONAL I EMOCIONAL

- El Fons 0-16 **redueix l'estrès emocional** dels adults, amb la consegüent **millora del clima familiar** i el context relacional en el **qual** creixen i es desenvolupen els infants i adolescents.
- El respir econòmic que significa el Fons 0-16 es tradueix en **noves oportunitats educatives** per als infants i en l'oportunitat de créixer en **entorns més segurs, positius i normalitzadors**.
- El pas de la pobresa severa a la moderada, malgrat no resoldre la situació de pobresa, suposa una millora important de **l'estatus social dels infants**: el Fons 0-16 significa que s'amplia el context relacional dels infants, la seva xarxa i capital socials, i resulta en una **nova consideració dels infants en el seu dia a dia**, al qual cal donar un valor molt important.
- No podem subestimar **l'impacte negatiu en els infants i adolescents que han deixat de percebre el Fons 0-16**. Senten que han estat abandonats per l'administració i es qüestionen si seguir estudiant els traurà realment de la pobresa. Alguns han manifestat l'opció de posar-se a treballar per ajudar a la seva família.

6

**14 consideracions sobre la
pobresa infantil i el Fons 0-16**

i

**5 propostes per a un major
compromís amb la infància i
l'adolescència a la ciutat**

6

14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16

A les administracions públiques

1. PODER VIURE AMB UN NIVELL DE VIDA ADEQUAT ÉS UN DRET RECONEGUT

Els infants tenen dret a assolir el seu màxim desenvolupament (art. 6 de la Convenció dels Drets de l'Infant) i a gaudir d'un nivell de vida adequat, lliure de pobresa. Si les famílies no ho poden garantir, la responsabilitat última és dels estats (i de tots el seus nivells administratius) (art. 27, CDI).

2. AQUEST DRET NO ESTÀ GARANTIT

Tot i saber que la pobresa en la infància empitjora les trajectòries vitals, formatives i laborals, així com el benestar i salut dels infants no només durant la infància, sinó també al llarg de la vida, **1 de cada 3 infants i adolescents a Barcelona continuen avui en risc de pobresa i/o exclusió social**, això és: 72.300 en pobresa moderada, entre els quals 20.800 en pobresa severa i 13.200 en pobresa extrema (xifres estimades).

La infància és l'etapa vital més vulnerada i amb major disparitat interna pel que fa a les privacions materials i les desigualtats en la renda: entre els **mateixos** infants, respecte a altres grups d'edat i entre els districtes de la ciutat.

14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16

A les administracions públiques

3. LA POBRESA INFANTIL ÉS UN PROBLEMA QUE TRANSCENDEIX EL CICLE ECONÒMIC

La tendència al manteniment de les taxes de pobresa infantil es mantinguin malgrat les millores del cicle econòmic ens indiquen que la pobresa infantil transcendeix el cicle econòmic i, per tant, necessita un abordatge específic i sostingut, i no un tractament d'emergència en situacions de crisi¹⁴.

4. LA POBRESA INFANTIL TÉ GREUS CONSEQÜÈNCIES SOBRE LA COHESIÓ SOCIAL

No abordar la pobresa infantil des de la petita infància significa perpetuar el cicle de les desigualtats, afavorir la transmissió intergeneracional de la pobresa i perdre cohesió social a la ciutat.

Els infants que creixen en llars pobres tenen pitjors resultats acadèmics i, posteriorment, nivells de renda més baixos i pitjor salut que no pas els infants que creixen en llars sense privacions econòmiques i/o relacionals. A més, la pobresa infantil implica que la desigualtat es manté, i resulta ineficient econòmicament per al conjunt de la societat.

14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16

A les administracions públiques

5. EUROPA I L'AGENDA 2030 DE LES NN.UU POSEN LA INVERSIÓ EN INFÀNCIA I L'ERRADICACIÓ DE LA POBRESA INFANTIL EN PRIMER PLA

L'any 2013 la Comissió Europea va recomanar als seus Estats Membres prioritzar la inversió en infància i el 2015 va instar-los a impulsar l'*European Child Guarantee*, una mesura que compta entre les prioritats 2019-2024 de la Comissió. A més, l'erradicació de la pobresa és el 1er dels 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030 de les NNUU, i la protecció dels infants davant la pobresa s'esmenta al principi 11 dels Pilars Socials Europeus.

6. CENTRAR LES TRANSFERÈNCIES SOCIALS EN LA INFÀNCIA ÉS MÉS EFICAÇ QUE CANALITZAR-LES DE MANERA GENÈRICA CAP A TOTA LA POBLACIÓ

Estudis recents¹⁵ han demostrat que concentrar les transferències socials en la infància fa baixar el risc de pobresa infantil aproximadament 3 vegades més que si aquests recursos es canalitzen en transferències condicionades al nivell de renda de tota la població. D'aquí la importància de mantenir una mesura de política pública específicament adreçada a la infància com el Fons 0-16.

14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16

A les administracions públiques

7. EL FONS 0-16 ÉS UNA POLÍTICA PÚBLICA D'INFÀNCIA CAPDAVANTERA

El Fons 0-16 és una mesura capdavantera perquè per primera vegada els infants i adolescents són els titulars de l'ajut (responent així al seu dret legítim de gaudir d'un nivell de vida adequat) i es concreta en una transferència econòmica per la cobertura de les seves necessitats bàsiques, amb caràcter regular i que es fa efectiva en circuits normalitzats de consum, tots ells ingredients (transferència garantida-regular-circuits normalitzats) que dignifiquen la vida quotidiana dels infants.

8. ES CONSTATA EL DOBLE IMPACTE DEL FONS 0-16: EN LA REDUCCIÓ DE LA POBRESA MATERIAL PERÒ TAMBÉ EN LA REDUCCIÓ DE LA POBRESA RELACIONAL I EMOCIONAL

L'avaluació sistemàtica¹⁶ ha permès contrastar tant els beneficis del Fons 0-16 en la reducció de la intensitat de la pobresa material com en la millora de la qualitat de vida d'infants, adolescents i les seves famílies. De les avaluacions, se'n desprenen, a més, suggeriments per fer-lo més eficaç i identificar millor la pobresa infantil (estimació de la renda, criteris de ponderació segons estructura de la llar i nombre de fills/es,...).

14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16

A les administracions públiques

9. EL FONS 0-16 REDUEIX LES SITUACIONS DE POBRESA MATERIAL SEVERA¹⁷ :

- Amb la convocatòria de l'any 2018, 1.062 infants (un 9,7 % dels que perceben l'ajut) passen de pobresa severa a moderada, tot i que cap infant passa a una situació lliure de pobresa.
- Es redueix la intensitat de la pobresa dels infants en un 9,6 % (pels que estan en situació de pobresa moderada) i en un 22,2 % (dels que estan pobresa severa).
- Sobre el conjunt d'infants de la ciutat (beneficiaris i no beneficiaris) es redueix un 2,6 % la intensitat de la pobresa infantil moderada i en un 8,3 % la dels infants en pobresa severa.

10. I TAMBÉ REDUEIX LA POBRESA RELACIONAL I EMOCIONAL QUE SE'N DERIVA¹⁸ :

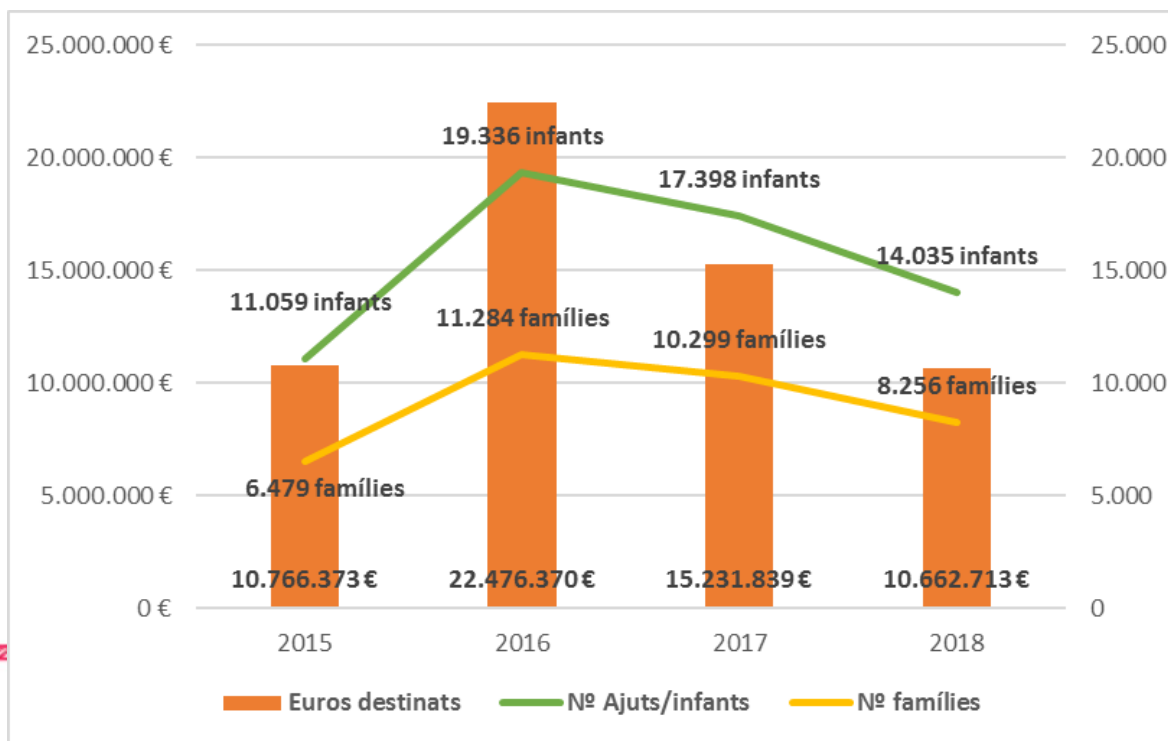
- Els ingressos regulars donen seguretat econòmica i més capacitat d'autogestió de l'economia domèstica a les llars, així com la possibilitat de participar en circuits de consum normalitzats. També es tradueix en noves oportunitats educatives per als infants.
- Redueix l'estrès emocional i allibera temps als adults, que poden destinar a la cura dels infants, a formació i a cercar feina. Els entorns dels infants són més segurs, positius i normalitzadors.
- Millora l'estatus social dels infant: s'amplia el seu context relacional, la seva xarxa i capital socials, i resulta en una nova consideració dels infants en el seu dia a dia.

14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16

A les administracions públiques

11. LA REDUCCIÓ DEL NOMBRE DE LLARS I INFANTS BENEFICIARIS (DES DEL 2017) COMPROMET EL POTENCIAL DEL FONS 0-16

Des del màxim assolit l'any 2016 (22,5M € al 2n any de la convocatòria), el Fons 0-16 ha estat reduït en pressupost i ha endurit els condicionants d'accés. Això ha expulsat molts infants i adolescents als quals, per estar en nivells de pobresa severa, pertocaria rebre l'ajut.

Font: Institut Municipal de Serveis Socials. Ajuntament de Barcelona.

14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16

A les administracions públiques

12. L'IMPACTE DEL FONS 0-16 ENCARA QUEDA LLUNY DEL SEU POTENCIAL EN LA LLUITA CONTRA LA POBRESA INFANTIL¹⁹:

- Un Fons 0-16 adequadament dotat reduiria a 0 el risc de patir pobresa a tots els infants i adolescents de la ciutat.
- S'ha calculat que amb 109,7M d'€ addicionals al Fons 0-16 (als de l'any 2018), es podria eliminar el risc de pobresa severa a tots els infants i adolescents de la ciutat. I amb 466,3 M € s'eliminaria el risc de pobresa moderada a tots els infants i adolescents de la ciutat.

13. PER ASSOLIR L'HORITZÓ QUE VOLEM ACONSEGUIR CAL MANTENIR I AMPLIAR LA INVERSIO PÚBLICA EN INFÀNCIA AMB EL COMPROMÍS I ALIANÇA DE TOTES LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES

- És responsabilitat de TOTES les administracions públiques (local, autonòmica i estatal) assegurar recursos suficients a les famílies amb infants. Per això cal un desplegament complet de la Renda Garantida de Ciutadania i vetllar perquè tingui adequadament en compte la infància i l'adolescència. També cal exigir un major nivell d'inversió a l'Estat.

14 consideracions sobre la pobresa infantil i el Fons 0-16

A l'IMSS, com a ens gestor

14. EL TREBALL DE RECERCA HA PERMÈS IDENTIFICAR ESPAIS DE MILLORA EN EL DESPLEGAMENT DE LA MESURA, PARTINT DE LES VALORACIONS DE LES FAMÍLIES

- Les famílies senten que el fet que el Fons 0-16 estigui condicionat a ser atesos pels serveis socials els **estigmatitza i perceben manca de claredat per aconseguir l'acreditació de la valoració social de necessitat**, la qual cosa genera descontentament entre les famílies i desvirtua la importància del Fons 0-16 com a política pública d'infància.
- Les famílies demanen que **el Fons 0-16 es desvinculi del sistema de serveis socials per funcionar com a ajut econòmic per als infants**, la percepció del qual no estigui necessàriament vinculat a un pla de treball amb els serveis socials (com el subsidi d'atur, la pensió de jubilació, etc.).
- Les famílies consideren que **el Fons 0-16 no pondera prou bé la realitat de les famílies nombroses**.
- Les famílies reclamen que es **tinguin en compte els costos de l'habitatge** en la resolució de les sol·licituds.
- Els beneficis indiscutibles del Fons 0-16 contrasten amb les **vivències d'incertesa, perplexitat i indignació entre les famílies que n'han quedat fora** (convocatòria 2018). També s'han observat dificultats entre els i les professionals per comunicar proactivament a les famílies els canvis de requeriments i per poder gestionar millor el seu desconcert.

5 propostes per a un major compromís amb la infància i l'adolescència a la ciutat

A les administracions públiques

Per tot plegat, i davant del greu problema de pobresa infantil a la ciutat, ja que la ciutat disposa d'una eina capdavantera i amb impactes provats, proposem:

- 1. Sostenir i ampliar el paper prioritari de les polítiques públiques de renda que lidera l'Ajuntament de Barcelona en la defensa dels drets de la infància.**
 - L'Ajuntament de Barcelona hauria de sostenir i ampliar el Fons 0-16 pel seu caràcter protector i perquè pugui funcionar com a renda garantida per a la infància en situacions de pobresa severa, en paral·lel i de manera articulada amb el desplegament de la Renda Garantida de Ciutadania i altres ajudes estatals. **PERQUÈ LA INFÀNCIA NO ESPERA**
 - Potenciar al màxim la dotació pressupostària del Fons 0-16 per arribar a més infants i adolescents, a part d'aquells que són atesos pels serveis socials.

5 propostes per a un major compromís amb la infància i l'adolescència a la ciutat

A les administracions públiques

- Recuperar i blindar característiques importants de la mesura com:
 - comunicació proactiva a les famílies (convocatòria 2016)
 - assegurar la regularitat en la percepció dels recursos (terminis de la convocatòria, efectivitat de la transferència econòmica, tornar al sostre de les 12 mensualitats)

2. Treballar amb la resta d'administracions públiques per situar la mesura al nivell administratiu i dotació econòmica que li corresponen: una renda garantida a la que s'hi té dret sense més condició que la d'estar en situació de pobresa.

- Pertoca a les administracions públiques catalana i estatal assegurar recursos suficients a les famílies amb infants, per això hem de continuar exigint el desplegament urgent de la Renda Garantida de Ciutadania (aprovada al Parlament el setembre del 2017) i vetllar perquè tingui adequadament en compte la infància i l'adolescència i aconseguir erradicar les situacions de pobresa més greus.

5 propostes per a un major compromís amb la infància i l'adolescència a la ciutat

A les administracions públiques

3. Millorar la disponibilitat de dades sobre pobresa infantil en quantitat, qualitat i proximitat temporal.

- Cal avançar en la interoperativitat de bases de dades per conèixer amb major profunditat el conjunt d'ajudes i prestacions públiques de les famílies beneficiàries del Fons 0-16, en especial, la Renda Garantida Ciutadana de la Generalitat i la Prestació econòmica per fill a càrrec de la Seguretat Social.
 - No es disposa de dades sobre el nombre de llars perceptores de la RGC a Barcelona ciutat (tampoc en quantes d'aquestes llars hi ha menors d'edat) però sabem que el desplegament de la RGC queda molt lluny de les necessitats estimades (38.000 famílies segons ECV-2017; 51.000 segons els registres de serveis socials de l'Ajuntament-2019²⁰).
 - Les dades del registre de famílies usuàries dels serveis socials municipals-2019²¹ indiquen que de les 17.400 famílies amb baixos ingressos i menors d'edat a càrrec amb dret a percebre la prestació econòmica de l'INSS, només 8.200 (47,1 %) l'estarien percebent. A més, la quantitat de la prestació és molt petita: 291 €/anuals.

5 propostes per a un major compromís amb la infància i l'adolescència a la ciutat

A l'IMSS, com a ens gestor

Per millorar la percepció que es té del fons 0-16 proposem:

4. Explorar vies per canviar la percepció de manca d'informació i transparència entre les famílies que sol·liciten el Fons 0-16.

Fruit dels canvis en els requeriments de la convocatòria, cal acompanyar millor les famílies sol·licitants en la comprensió i compliment dels criteris, per tal de garantir la millor cobertura possible de les necessitats socials dels infants i adolescents que més ho necessiten.

a) **Comunicar a les famílies els criteris i l'abast del Fons 0-16** en tant que mesura d'emergència social municipal, limitada en el temps i complementària a rendes i prestacions de les administracions públiques competents.

b) **Recuperar el rol de les entitats socials** per constituir-se en canals acreditats d'informació de la mesura per tal que puguin assessorar a les famílies amb infants i adolescents i adreçar-les cap als serveis socials municipals.

c) Aprofitar la recent vinculació dels ajuts socials municipals en una única targeta moneder (Targeta Solidària) per **ampliar el coneixement sobre la mateixa tant entre beneficiaris com entre el comerç de proximitat**.

5 propostes per a un major compromís amb la infància i l'adolescència a la ciutat

A l'IMSS, com a ens gestor

5. Revisar els criteris de determinació de la renda familiar per identificar de la millor manera possible els infants en situacions de pobresa més greu.

- Revisar els càlculs de la renda familiar disponible a les llars seguint, d'una banda, les recomanacions recollides a l'informe d'Avaluació del Fons Extraordinari per Ajuts d'Urgència Social de l'Ajuntament de Barcelona (convocatòries 2017-2018)²², i, de l'altra, les valoracions que ens han fet arribar les famílies en el treball de camp de l'Avaluació d'impactes subjectius del Fons 0-16 en la vida quotidiana d'infants, adolescents i les seves famílies ²³.

@InstInfancia

InstitutInfancia.cat

institut
infància i
adolescència

*Fem avançar els drets
generant coneixement
per millorar polítiques locals*